

There are no translations available.

Левін Н.О.

*Викладач історії,
магістр історичних наук,
краєзнавець
м. Нікополь, Україна*
[Біографія](#)

Матеріал надано в авторській редакції

Підпільники Нікополя в роки Великої Вітчизняної війни У перший же день Великої Вітчизняної війни в м. Нікополі відбулися мітинги на Південнотрубному заводі, Кранобудівельному заводі імені Леніна. Був створений винищувальний батальйон і загін ППО. На Південнотрубному заводі бригади Тимофєєва, Борисова, Грабарника, Калужина щодня з малою кількістю людей перевиконували норми вироблення.

На початку серпня 1941 року устаткування Південнотрубного заводу демонтували і евакуювали в місто Первоуральськ. Кранобудівельний завод імені Леніна - у Білу Холуницю. У 1943 році Кранобудівельний завод імені Леніна завоював перше місце в соціалістичному змаганні серед підприємств важкого машинобудування СРСР. У глибокому тилі руками багатьох радянських людей, в тому числі й нікопольців, кувалася зброя перемоги над фашистськими загарбниками.

Одним з видатних нікопольських підпільників в роки Великої Вітчизняної війни був Рижиков Федір Тихонович (1881-1941 рр.). Народився він в місті Циганково Курської області у бідній селянській сім'ї. У 1914 році приїхав в м. Нікополь. У 1919 році вступив у більшовицьку партію. Працював портовим вантажником. Брав участь у встановленні Радянської влади на Нікопольщині. У роки громадянської війни воював в Нікопольському Червоногвардійському загоні. З 1922 по 1932 роки працював на партійній і господарській роботі на Дніпропетровщині і в Запоріжжі. У 1935 році працював секретарем парторганізації Нікопольського рибзаводу. З 1938 по 1941 роки працював директором горпромкомбінату. У 1941 році Нікопольський міськком Компартії більшовиків України залишив Рижикова на підпільну роботу в тилі ворога.

У перші дні війни 2 000 нікопольців пішли на фронт захищати Батьківщину. Серед них 700 комуністів і комсомольців. 106-а стрілецька дивізія, сформована в Нікополі, обороняла Київ. Під Гомелем бився Перший Нікопольський комуністичний батальйон. Другий комуністичний батальйон бився під Кривим Рогом.

17 серпня 1941 року фашистські загарбники окупували Нікополь. Вже восени 1941 року в Нікопольських плавнях почали діяти партизанські загони під командуванням Рижикова і Резниченко, а також Куцевола Л.Н. і Ступака В.Г. У вересні 1941 року партизанські загони вирости чисельно і озброїлися за рахунок бійців, які виходили з оточення і командирів Червоної Армії, а також за рахунок жителів Нікопольського

району і сіл Запорізької області. До зими 1941 року партизанські загони Рижикова і Резниченко досягли 900 чоловік.

У продовж осені 1941 року партизани знищили велику кількість бойової техніки і сотні гітлерівських солдатів і офіцерів. Були вилучені штабні документи і передані радянському командуванню. Через майора Соколова підтримувався зв'язок з радянським командуванням.

У вересні і жовтні 1941 року партизани вели боротьбу за утримання плавнів. Добували розвідувальні дані, завдавали ударів по німецьких і румунських військах, здійснювали напади на фашистські гарнізони в селах, підірвали залізничний міст на перегоні Апостолово-Нікополь, пустили під укіс ворожий ешелон з бойовою технікою. 10 вересня 1941 року після артилерійської підготовки гітлерівці почали каральну операцію проти партизан, яка закінчилася для них невдачею. Гітлерівці втратили 600 чоловік вбитими. Партизани захопили трофейну зброю і спорядження.

У жовтні 1941 року фашисти проти партизан кинули 213-у і 444-у охоронні дивізії і бригаду СС «Герман», групи таємної поліції, авіацію, артилерію. Партизани мужньо відбивали спроби гітлерівців, але сили були нерівні.

У грудні 1941 року партизани отримали наказ залишити плавні і прорватися в Знаменські ліси. Після десятиденної оборони на раді партизан було прийнято рішення прорватися з оточення. Під час прориву Рижиков і Резниченко були схоплені гітлерівськими карателями і по-звірячому замучені. Партизани під керівництвом Куцевола і Ступака вирвалися з оточення. Партизанське з'єднання Куцевола з'єдналося з частинами червоної Армії, а партизанське з'єднання Ступака продовжувало боротьбу в інших районах Дніпропетровської області.

У жовтні 1941 року на території Нікополя виникла підпільна група «Правда» під керівництвом Миколи Олександровича Хилинського, 1924 року народження, члена ВЛКСМ. Група налічувала 11 чоловік - учнів Нікопольського педучилища.

Група «Правда» поширювала зведення Інформбюро і закликала населення вести антифашистську боротьбу, поширювала листівки. У березні 1942 року Хилинський встановив зв'язок з іншою підпільною групою - «За Радянську Батьківщину». Було прийнято рішення про об'єднання двох груп в одну організацію - «За Радянську Батьківщину». На організаційних зборах був обраний керівний комітет з 6 чоловік. Секретарем обрали Хилинського Н.О. Організація налічувала 35 чоловік.

Підпільники дістали радіоприймач, друкарський шрифт. Друкували листівки, зведення Совінформбюро і малювали карикатури на ватажків фашистської Німеччини. Тільки до 25 річниці Великого Жовтня підпільники розповсюдили 200 листівок із закликами до боротьби з окупантами.

17 грудня 1942 року за допомогою провокатора група була розкрита. 7 січня 1943 року підпільників везли на розстріл. Вони напали на конвойну охорону. У сутичці вдалося

втекти Орлову П., Шведову О., Назаренко Л., інші загинули. 23 лютого 1943 року після довгих тортур був розстріляний Микола Хилинський.

У березні 1943 року під керівництвом Льва Савовича Хлястикова була утворена нова підпільна група. Хлястиков до війни працював спортивним тренером при Нікопольському міському відділі фізкультури і спорту. 23 червня 1941 року був мобілізований в ряди Чорноморського флоту. У квітні 1942 року у боях за Севастополь був поранений і потрапив в полон. Восени 1942 року біг з полону, а в грудні 1942 року дістався до Нікополя, де жила його сім'я. У березні 1943 року організував підпільну групу «Месник». Група налічувала 18 комсомольців, які раніше разом працювали в спортивних організаціях міста.

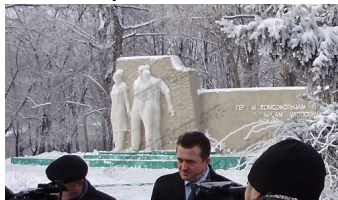
Керівник підпільної групи «Месник» Хлястиков Л.С. Підпільники врятували частину цінностей краєзнавчого музею. Укривали в тайниках музейні експонати музею імені Ломоносова: срібні чаші, запорозькі пістолети, давні срібні прикраси, картини, документи, археологічні знахідки.

У квітні 1943 року виникла ще одна підпільна група Кардашова В.Я. Обидві групи поширювали листівки, зведення Совінформбюро. Підпільники вказували цілі для бомбардувань Радянської авіації на залізничних станціях гітлерівської бойової техніки. Підпільники викрадали зброю окупантів. Восени 1943 року підпільники виводили з ладу залізничні колії, мости. Допомогали звільнитися з полону радянським військовополоненим в Кам'янці.

Була прийнята спроба створити в плавнях новий партизанський загін. Але в запеклому бою патріоти зазнали важких втрат. При спробі підірвати кінотеатр, Хлястиков був схоплений фашистами і 1 грудня 1943 року розстріляний. Також був схоплений і по-звірячому замучений фашистами Кардашев.

За два з половиною роки окупації фашисти вбили і замучили 3 000 нікопольців. Серед них 1 500 дітей і підлітків. Більше 4 000 юнаків і дівчат було вивезено на робочі ринки у фашистську Німеччину. На початку 1970-х років в місті був побудований пам'ятник героям-підпільникам, який розташований навпроти Нікопольського учбового комбінату меліорації і водного господарства.

Іменами героїв-підпільників названі вулиці міста Нікополя.

Пам'ятник комсомольцям-підпільникам. 2011 р.

На нашому сайті Ви можете дізнатися більше про історію Нікопольщини:

- [Історія Нікопольщини](#)

[У разі використання матеріалів цього сайту активне посилання на сайт обов'язкове](#)